

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

« Obama Barack har mobilisert ei folkeleg kraft som veks i både styrke og autonomi. Verknaden kan vise seg samanliknbar med makta det såkalla religiøse høgre har hatt over politikken til det republikanske partiet dei siste tretti åra. Martin Luther King Jr. sa «Eg har ein draum». Draumen var eit annleis USA med andre prioriteringar, og langt meir egalitært. Om bare delar av ein slik draum blir realisert den neste presidentperioden, vil det sjølvstgta ha langsiktig verknad på den rolla USA spelar, og ønsker spele, i verdssystemet.

Immanuel Wallerstein. Kronikk og debatt side 21 til 23 ▶

Høyresiden kjemper fortsatt forrige krig – mot planøkonomien.

Ekte usikkerhet

Erik S. Reinert
KRON OG MYNT

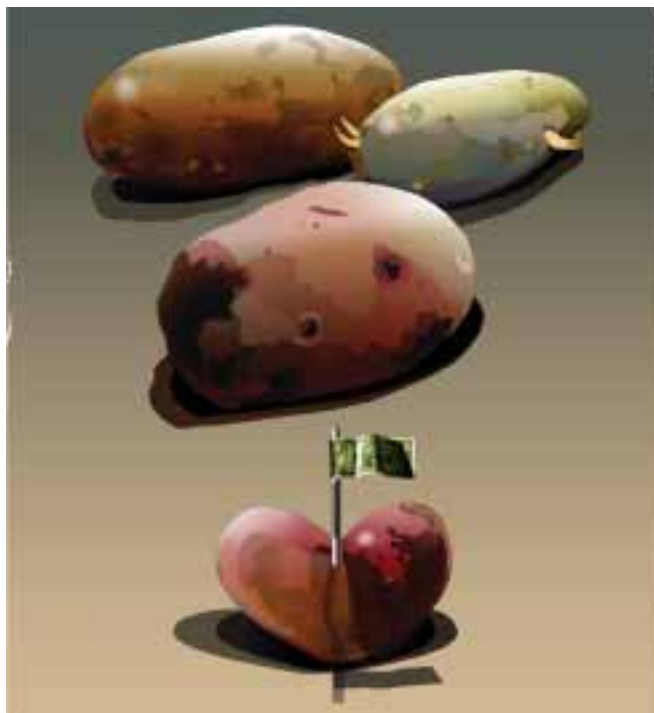
Det er meg en stadig kilde til forundring at kapitalismens ivrigste forkjempere ofte later til å forstå den dårlig, og at det bent frem synes å være en sammenheng mellom manglende forståelse og stort ideologisk engasjement.

En grunn til dette er antagelig at mange av dem har internalisert den nyklassiske økonomiens forutsetninger om «perfekt informasjon», «perfekt konkurranse», og «perfekt fremsyn», som om dette skulle være representativt for kapitalismens virkelighet. Det motsatte, nemlig en ekte usikkerhet – en risiko som ikke er av den typen som kan beregnes ved terningkast – er i virkeligheten en grunnleggende faktor ikke bare i kapitalismen, men for menneskelig tilværelse generelt.

Mangfold har tradisjonelt vært den viktigste strategien for å håndtere stor usikkerhet. En vanlig potetåker høyt oppe i Andesfjellene, der de klimatiske variasjonene er enorme, kunne være beplantet med 20 ulike sorter poteter. En art overlevde tidlig frost, én overlevde under ekstrem tørke, og så videre. Uansett hva som skjedde fikk man nok til å overleve. Prinsippet er ikke ulikt det som ligger til grunn for moderne forsikring.

Høyteknologikapitalismen sprer risiko etter samme type prinsipp som bonden i Andesfjellene: gjennom mangfold. Selv de skarpeste høyteknologi-investorene regner ikke med at mer enn ett av ti prosjekter blir en skikkelig økonomisk suksess. To-tre prosjekter går kanskje i null eller et lite pluss. Resten – det store flertallet – er og blir tapsprosjekter. Som med potetene vet man ikke på forhånd hvilke prosjekter som vil bære frukter. Til forskjell fra potetåkeren – der århundrers erfaring stiller et stort utvalg av erfaringer til disposisjon – må imidlertid mer av erfaringen nyskapes hver gang.

Den peruanske potetåkeren rant meg derfor i hu da jeg 12. februar leste Dagens Næringslivs redaktørs store skepsis til offentlig finansiert forskning i næringslivet. Begrunnelsen var at «nesten en tredjedel av Skattefunn-prosjektene gir ingen avkastning». Utfra nyklassisk

ILLUSTRASJON: KNUUT LØVÅS KNUGUIN@ONLINE.NO

perfekt informasjon og perfekt fremsyn er det selvfølgelig utilgjengelig å bomme på nesten en tredjedel av prosjektene. Men hadde det ikke vært usikkerhet hadde det ikke vært forskning. Sett i forhold til hvordan verden virkelig fungerer, synes Stein B. Hauglid å vente seg noe nær det umulige: at alle potetsortene skal bære godt, alle forskningsprosjekter skal være lønnsomme og alle investeringer skal gi avkastning. Uten at de er umiddelbart sammenlignbare, synes det som om avkastningen på Skattefunn-prosjektene er bra sammenlignet med rent privatkapitalistiske prosjekter.

Som i potetåkeren under ekstrem klimarisiko er mangfold løsningen også når det gjelder forskning og ny næringsutvikling. Professor Arne Sølvberg ved NTNU presiserte senere overfor Hauglid at «det er bare det offentlige som kan fi-

vår petroleums- og råvareøkonomi.

Nye teknologibedrifter er avhengige av offentlig støtte til forskning, men også av risikovillig og langsiktig kapital. Det beste fra både stat og marked må brukes. Kommersiell risiko kan være av en art som egner seg dårlig på offentlige hender. Slo man mens Edison jobbet med glødelampen opp i datidens konversasjonsleksika, fant man artikler som forklarte at elektrisk lys aldri ville få noen praktisk betydning fordi det var skadelig for øynene. Selv om en offentlig ansatt var overbevist om at Edison hadde rett, ville vedkommende ved sine fulle fem vanskelig kunne satse statlige midler på ham. Egne penger kan en investor imidlertid satse dersom vedkommende er personlig overbevist.

Hvorfor er mange kapitalister begeistret for teorier som ikke leverer dem selv og det de driver med noen rolle i det økonomiske liv? Det virker som noe av forklaringen ligger i at norsk næringslivs tenketank er i full beredskap til forrige krig, den mot planøkonomien. Da var nyklassisk handelsteori god å ha som en utopi-produzent som viste hvordan markedsøkonomien ville gjøre alle like rike. Nyklassisk økonomi er imidlertid ubrukelig for å forstå kapitalismens dynamikk, her må Schumpeter inn. I praksis har derfor høyresidens egen ideologiproduksjon en bumerangeffekt mot den delen av kapitalismen vi mest trenger, nemlig kunnskapssektoren. Det er på tide å skifte strategi.

Erik S. Reinert,

siviløkonom/sosialøkonom og seniorrådgiver i Norsk Institutt for Strategiske Studier (NORISS)

ESR@nifo.no

Økonomene Peder Martin Lysestøl, Erik S. Reinert, Marianne Marthinsen og Heikki Holmås skriver onsdager i Klassekampen. Radikalt økonominettverk finner du på www.økonominettverket.no.

PÅ TEPPE

Jubelbrus

Et sus av Drammen

Drammen, av alle steder, skal i dag arrangere verdenscup i langrenn. Dette utlø-

ser følgende oppstemte annonsetekst:

Samtidig som jubelbruset etter Håndball EM fortsatt kan høres, går startskuddet for nok en internasjonal begivenhet i Elvebyen Drammen.

Den som fortsatt kan høre jubelbrus etter håndball-EM, bør oppsøke sin øre-nese-hals-fastlege.

Ufint

Her kaster soldaten valpen ned fjellsiden, skriver VG-Nett med krigstyper.

Snart begynner de vel å skyte på folk óg.

Gode navn I

Så ble altså Anniken Huitfeldt barne- og likestillingsminister.

Noe av det første hun gjorde var å motta Mannspaneletts innstilling, noe bilaget markerte med et hvitt felt.

Gode navn II

Gunner

River-tonprisen for beste norske krim i 2007 er

delt ut, og jommen var det ikke Jørgen Gunnerud som mottok den forgylte revolver denne gangen.

Frekt

Audun Lysbakkens og Torbjørn Røe Isaksens kritikk av det politiske kommentarveldet ble i går satt konstant på plass av kommentatorveteranene Stein Kåre Kristiansen og John Olav Egeland mfl.

Nå må ungdommen se til å passe kjeften sin.

I klinsj

Når guttene i Clinch spiller konsert, er konserten alltid første prioritet. Det hender at spillejobben går på bekostning av noe annet, melder BA. Sjokkerende.